

Czy będzie Nowa Strategia Akwakultury w Polsce?
What about New Strategy for Aquaculture in Poland?

Anna M. Wiśniewska
Instytut Rybactwa Śródlądowego w Olsztynie
Inland Fisheries Institute in Olsztyn

Przygotowanie dokumentu programowego w związku z nową perspektywą finansową UE 2021-2027, zawierającego opracowanie wieloletniego krajowego planu strategicznego na rzecz rozwoju działań w zakresie akwakultury

Akwakultura 2020 – Plan strategiczny rozwoju chowu i hodowli ryb w Polsce w latach 2014-2020

Zakres aktualizacji

- 1) opisu uwarunkowań programowych i strategicznych;
- 2) opisu uwarunkowań sektora akwakultury w Polsce wraz z identyfikacją potrzeb;
- 3) określenia celów strategii na lata 2021-2027 obejmujących odniesienia do akwakultury ekstensywnej i intensywnej oraz ich wzajemnych powiązań;
- 4) określenia działań służących realizacji poszczególnych celów strategii;
- 5) określenia wskaźników realizacji strategii;
- 6) określenia systemu monitoringu i sprawozdawczości z realizacji celów strategii,
- 7) analizy ryzyka dla osiągnięcia celów strategii;
- 8) analizy komplementarności i określenia wkładu strategii w realizację wybranych założeń i celów UE, w tym wskazanych w art. 34 ust. 4 rozporządzenia nr 1380/2013 o wspólnej polityce rybołówstwa;
- 9) wyników realizacji Strategii *Akwakultura 2020* oraz aktualnego stanu prawnego (prawa krajowego i unijnego) oraz wytycznych Komisji Europejskiej w zakresie akwakultury.

Zakres merytoryczny opracowania

- sformułowanie celu ogólnego i celów pośrednich Strategii 2021-2027, analizę ryzyka w oparciu o zagregowaną analizę SWOT, kwantyfikację celów w postaci wskaźników ogólnych i etapowych, analizę sposobów osiągnięcia celów wraz ze sformułowaniem wskaźników oceny;
- wsparcie strukturalne – analizę efektywności wykorzystania wsparcia akwakultury w ramach poprzednich programów operacyjnych, identyfikacji narzędzi poprawiających efektywność wdrażania pomocy publicznej dla akwakultury wraz z analizą SWOT;
- analiza krajowej akwakultury i jej potencjału wraz z wyjściową analizą SWOT, przygotowaną na podstawie posiadanych danych;
- otoczenie międzynarodowe – analiza pozycji polskiej akwakultury w Unii Europejskiej i na świecie;

Zakres merytoryczny opracowania cd

- analiza zaawansowania technologicznego polskich obiektów akwakultury i perspektywy rozwoju akwakultury w kontekście wykorzystania najnowszej wiedzy, technik i technologii oraz celów globalnych;
- wpływ na środowisko, zrównoważone korzystanie ze środowiska – w kontekście stanu obecnego, jak i perspektywy zastosowania nowych technologii, analiza porównawcza produktów akwakultury w zestawieniu z innymi gałęziami produkcji białka zwierzęcego wraz z analizą dotyczącą oddziaływania na środowisko;
- otoczenie prawne – identyfikacja i analiza rozwiązań legislacyjnych na poziomie UE i kraju;
- ekonomika produkcji i inwestycji – analiza efektywności gospodarowania zasobami, kapitałochłonności inwestycji w akwakulturę;

MOCNE STRONY

Kapitał ludzki

- doświadczona i wysoko wykwalifikowana kadra zarządzająca obiektami chowu i hodowli ryb,
- wielowiekowa tradycja i duże doświadczenie w zakresie metod i technik prowadzenia chowu i hodowli ryb, w szczególności w zakresie karpiarstwa i pstrągarstwa,
- duża chęć rozwoju technologicznego w gospodarstwach akwakultury,
- gospodarstwa chowu i hodowli ekstensywnej są źródłem zatrudnienia, w szczególności na terenach wiejskich,
- potencjał edukacyjny gospodarstw chowu i hodowli ryb pozwalający na zdobycie praktyki zawodowej,
- rosnąca skłonność do innowacji technicznych i technologicznych, w tym do poszerzania zakresu produkcji o nowe gatunki ryb,
- istnienie organizacji i zrzeszeń producentów ryb słodkowodnych i dwuśrodowiskowych,
- istnienie szkolnictwa średnie i wyższego przygotowującego do pracy w akwakulturze,
- istnienie kodeksu dobrej praktyki rybackiej,
- wysoka zdolność do podejmowania krajowej i międzynarodowej współpracy branżowej, naukowo-badawczej, w tym z organizacjami proekologicznymi,

SŁABE STRONY

Kapitał ludzki

- system szkoleń nie jest dopasowany do aktualnych potrzeb w zakresie chowu i hodowli ryb,
- starzejąca się kadra zarządcza i brak zastępowalności pokoleniowej, w tym właścicieli obiektów chowu i hodowli ryb,
- przywiązanie do tradycyjnych metod zarządzania i organizacji produkcji oraz niechęć części środowiska rybackiego do podejmowania wyzwań związanych ze stosowaniem innowacyjnych narzędzi i technik,
- niska rekrutacja do szkół średnich i wyższych mających ukierunkowane kształcenie

MOCNE STRONY

Infrastruktura

- zróżnicowane rodzaje gospodarstw chowu i hodowli ryb (produkcja ekstensywna, intensywna, produkcja w obiektach o zamkniętym obiegu wody czy działalność wylęgarniczo-podchowalnicza oraz mieszana wszystkich typów),
- rosnące zróżnicowanie produkcji pod względem gatunkowym,
- duży odsetek obiektów wyposażonych w nowoczesną infrastrukturę i środki techniczne w zakresie produkcji, sortowania, magazynowania i dystrybucji, spełniające wymogi dotyczące bezpieczeństwa i higieny pracy oraz jakości produktu,
- część gospodarstw zmodernizowana pod kątem wdrożenia nowoczesnych technologii, w tym o zamkniętym obiegu wody (RAS), uniezależniona od zasobów wód powierzchniowych, czy wykorzystująca odnawialne źródła energii,
- know-how w zakresie wykorzystania nowoczesnych technologii w produkcji wylęgarniczo-podchowalniczej, nowatorskich hodowli w obiektach o obiegu zamkniętym z wykorzystaniem wód termalnych, czy rodzimej produkcji kawioru,
- duży odsetek obiektów ze zmodernizowaną infrastrukturą socjalno-biurową,
- walory środowiskowe i retencyjne gospodarki rybackiej i duży potencjał obiektów stawowych dla zachowania bioróżnorodności obszarów chronionych,
- duża ilość obiektów stawowych których istnienie przyczyniło się do utworzenia obszarów Natura 2000 – wysoki potencjał usług ekosystemowych gospodarstw rybackich.

SŁABE STRONY

Infrastruktura

- część obiektów chowu i hodowli wykazuje braki inwestycyjne w zakresie:
 - infrastruktury i środków technicznych służących do produkcji, sortowania, magazynowania i dystrybucji
 - poprawy bezpieczeństwa i higieny pracy
 - poprawy jakości produktu końcowego,
 - zastosowania produkcji o obiegu zamkniętym,
 - zmniejszenia emisyjności
 - zastosowania odnawialnych źródeł energii,
- bariery organizacyjno-prawne przy podejmowaniu działań inwestycyjnych w infrastrukturę, konieczność zbierania wielu pozwoleń, brak możliwości dokonania oceny formalnoprawnej w jednym urzędzie, długotrwały czas przygotowania inwestycji,
- długotrwały czas zwrotu z inwestycji co przy wydłużonym i kosztownym procesie przygotowawczym może stanowić barierę,

SŁABE STRONY

Infrastruktura

- ograniczona możliwość mechanizacji i polepszenia warunków pracy w przypadku akwakultury karpiovej prowadzonej w sposób ekstensywny,
- większość obiektów uzależniona od poboru wód powierzchniowych wód
- wysokie koszty amortyzacji i utrzymania obiektu chowu i hodowli ryb w stosunku do ceny produktu powodujące niskie przychody i ograniczoną możliwość inwestowania środków własnych, szczególnie w odniesieniu do gospodarstw prowadzących działalność w sposób tradycyjny i niezdywersyfikowany,
- przywiązanie do używania materiałów niebiodegradowalnych i opakowań jednorazowych powodujące zwiększenie ilości odpadów,

MOCNE STRONY

Kontrola i egzekwowanie przepisów WPRyb

-
- doświadczona i wysoko wykwalifikowana kadra instytucji zaangażowanych w proces kontroli obiektów chowu i hodowli ryb

(GIW, Państwowa Straż Rybacka, Państwowe Gospodarstwo Wody Polskie, państwowe służby ochrony środowiska, policja, Państwowa Straż Pożarna,)

- współpraca i rozbudowana struktura terenowa instytucji zaangażowanych w proces kontroli obiektów chowu i hodowli ryb,
- istnienie systemu identyfikowalności produktów akwakultury w całym łańcuchu dostaw,

SŁABE STRONY

Kontrola i egzekwowanie przepisów WPRyb

-
- zbyt małe zasoby kadrowe instytucji zaangażowanych w proces kontroli obiektów i gospodarstw chowu i hodowli ryb,
 - zbyt mała liczba środków technicznych niezbędnych do prawidłowego wykonywania obowiązków kontrolnych,
 - brak efektywnych narzędzi prawnych i technicznych do egzekwowania realizacji obowiązków w zakresie utylizacji zakażonego materiału,
 - brak efektywnych narzędzi prawnych i technicznych do realizacji obowiązków w zakresie utylizacji odpadów pochodowlanych,
 - brak szybkiej ścieżki współpracy pomiędzy instytucjami których kompetencje i zakres działania ma wpływ bezpośredni lub pośredni na akwakulturę, w zakresie weryfikacji przepisów prawa oraz wymagań stawianych akwakulturze

MOCNE STRONY

Zbieranie danych rybackich

- uregulowany prawnie i organizacyjnie system zbierania danych dotyczących akwakultury,
- jeden podmiot odpowiedzialny za zbieranie danych dotyczących chowu i hodowli ryb,
- doświadczona i wysoko wykwalifikowana kadra naukowo-badawcza,
- wysoko wyspecjalizowane i dobrze wyposażone ośrodki naukowo-badawcze z wieloletnią tradycją i rozwiniętą bazą dydaktyczną,
- nowoczesne środki techniczne służące do zbierania, raportowania i wymiany danych ,
- wypracowane metodologie prowadzenia badań i usystematyzowany sposób zbierania danych (formularze statystyki publicznej),

SŁABE STRONY

Zbieranie danych rybackich

- niewystarczająca współpraca pomiędzy środowiskiem naukowym a rybakami w zakresie pozyskiwania danych,
- brak pozyskiwania informacji nt. ilości pobieranej i zwracanej wody
- niewystarczające środki finansowe i zasoby kadrowe w zakresie zbierania danych i monitoringu, szczególnie w obszarze badań socjo-ekonomicznych,
- brak jednolitej metodologii pozwalającej określić wielkość strat powodowanych przez ptaki i ssaki rybożerne,
- brak kompleksowych danych w zakresie zmapowania i charakterystyki terenów przeznaczonych pod rozwój akwakultury,
- wysoka kosztochłonność badań,

SZANSE

Spoleczno-kulturowe

-
- rosnący trend do prowadzenia zdrowego trybu życia i postrzegania ryb jako zdrowej żywności,
 - wzrost zapotrzebowania na produkty regionalne, produkowane lokalnie, tradycyjnymi metodami,
 - rosnące wymagania konsumentów w zakresie jakości produktów, w tym pochodzących ze zrównoważonej akwakultury lub chowu ekologicznego oraz wyprodukowanych z poszanowaniem zasobów środowiskowych,
 - potencjał rozwojowy wynikający z problemu zabezpieczenia w żywność w związku ze wzrostem liczby ludności na świecie,

IDENTYFIKACJA POTRZEB

Kapitał ludzki

- promowanie zawodu hodowcy ryb oraz stosowanie zachęt ekonomicznych pozwalających na rozpoczęcie nauki, pracy lub pozostanie w zawodzie ludzi młodych,
- zacieśnienie współpracy pomiędzy hodowcami a światem nauki i szkolnictwa na potrzeby innowacji i rozwiązań praktycznych,
- przeprowadzenie szkoleń w zakresie stosowania przepisów WPRyb, przepisów dotyczących obszarów chronionych NATURA2000, dyrektywy ptasiej i siedliskowej, wdrażania nowych metod zarządzania i organizacji produkcji oraz wprowadzania innowacyjnych narzędzi i technik chowu i hodowli ryb,
- budowanie zdolności poprzez wykorzystanie badań i innowacji do przechodzenia na gospodarkę neutralną środowiskowo, zwiększenie wykorzystania materiałów pochodzących z recyklingu oraz urządzeń o niskim wpływie na środowisko,
- budowa otoczenia prawnego wspierającego procesy inwestycyjne w akwakulturze oraz transfer technologii z innych gałęzi gospodarki w celu budowy akwakultury zasobooszczędnej
- wsparcie organizacji zrzeszających rybaków w zakresie udziału w konferencjach krajowych, międzynarodowych oraz posiedzeniach zespołów doradczych o tematyce związanej ze zrównoważoną akwakulturą,
- podniesienie rentowności działalności rybackiej poprzez skracanie łańcucha dostaw, dywersyfikację oraz różnicowanie dochodów gospodarstw chowu i hodowli,

IDENTYFIKACJA POTRZEB

Kapitał ludzki

- zapewnienie mechanizmu interwencyjnego na wypadek wystąpienia strat w prowadzeniu działalności gospodarczej wynikającego z wystąpienia siły wyższej (np. powódź, susza), wystąpienia chorób zwierząt czy katastrofy ekologicznej,
- system rekompensat za straty spowodowane przez gatunki rybożerne i chronione,
- system dopłat lub rekompensat na rzecz prowadzenia tradycyjnych i przyjaznych środowisku metod chowu i hodowli, w tym realizacji działań i zabiegów przyczyniających się do utrzymania bioróżnorodności i zachowania dotychczasowych stosunków wodnych ,
- promowanie spożycia ryb słodkowodnych pochodzących z rodzimych gospodarstw, jako zdrowej żywności oraz spożycia produktów wytwarzanych metodami tradycyjnymi,
- budowa pozytywnego obrazu produktów akwakultury w społeczeństwie,
- zapewnienie wsparcia dla hodowców w zakresie dostosowania metod dystrybucji i sprzedaży ryb do wymogów rynku, np. ze względu na ograniczenie detalicznej sprzedaży ryb żywych,

IDENTYFIKACJA POTRZEB

Infrastruktura

- inwestycje w zakresie poprawy infrastruktury do odłowu, sortowania, magazynowania i dystrybucji produktów akwakultury,
- inwestycje w zakresie budowy i modernizacji zaplecza socjalno-biurowego, poprawy bezpieczeństwa i higieny pracy oraz infrastrukturyjazdowej,
- przeciwdziałanie skutkom zmian klimatu i zmniejszenie emisji CO₂ w ramach prowadzenia chowu i hodowli ryb, w tym inwestycje w zakresie energooszczędności i dywersyfikacji źródeł energii m.in. poprzez zastosowanie OZE,
- dążenie do gospodarki neutralnej klimatycznie poprzez wprowadzanie modelu gospodarki o obiegu zamkniętym,
- inwestycje w zakresie racjonalizowania gospodarki wodą i poprawy jej jakości,
- inwestycje w zakresie gospodarki odpadami z obiektów akwakultury
- inwestycje w zakresie wdrażania innowacyjnych metod chowu i hodowli ryb, poprawy jakości produktów akwakultury oraz rozwijania chowu i hodowli perspektywicznych gatunków ryb,
- zacieśnienie współpracy pomiędzy ośrodkami naukowo-badawczymi a hodowcami ryb w celu ukierunkowania badań naukowych na potrzeby sektora akwakultury, np. w obszarze badań nad wyselekcjonowaniem linii hodowlanych o pożądanym cechach produkcyjnych i odporności na choroby, usprawnieniem procesów produkcyjno-technologicznych, nawożeniem stawów czy bonitacją,

IDENTYFIKACJA POTRZEB

Infrastruktura

- zacieśnienie współpracy pomiędzy ośrodkami naukowo-badawczymi a hodowcami ryb w celu ukierunkowania badań naukowych na potrzeby sektora akwakultury w obszarze badań nad gospodarką wodną, gospodarką osadami oraz możliwościami zagospodarowania wód zwracanych przed odprowadzeniem ich do cieków,
- inwestycje w zakresie wdrażania innowacyjnych metod chowu i hodowli ryb oraz rozwijania chowu i hodowli gatunków ryb których populacje naturalne są zagrożone lub wymagają odtwarzania (akwakultura zachowawcza) ,
- nowelizacja prawa w celu stworzenia warunków sprzyjających rozwojowi akwakultury (niższe opłaty za pobór wody, usunięcie problemów z definicją wód odprowadzanych ze zbiorników produkcyjnych, wykonywanie ocen oddziaływania na środowisko, wydawanie pozwoleń wodno-prawnych, procesy inwestycyjne związane z budową nowych obiektów lub remontem),
- wzmocnienie planowania przestrzennego i polityki wodnej ze szczególnym uwzględnieniem planów zagospodarowania przestrzennego terenów akwakultury i jej otoczenia,
- wzmocnienie współpracy krajowych organów administracji mających wpływ na prowadzenie działalności oraz inwestycje w zakresie chowu i hodowli ryb,
- opracowanie i wdrożenie krajowych programów w zakresie profilaktyki chorób ryb,
- wprowadzenie form gospodarowania rolnego na obiektach z brakami wody oraz w celu wtórnego wykorzystania wód zwracanych

IDENTYFIKACJA POTRZEB

Kontrola i egzekwowanie przepisów WPRyb

-
- opracowanie szybkiej ścieżki współpracy pomiędzy instytucjami których kompetencje i zakres działania ma wpływ bezpośredni lub pośredni na akwakulturę, w zakresie weryfikacji przepisów prawa oraz wymagań stawianych akwakulturze
 - zakup środków technicznych niezbędnych do prawidłowego wykonywania obowiązków kontrolnych,
 - stworzenie cyfrowych baz danych oraz ich bieżące uaktualnianie na bazie bieżących badań naukowych oraz prowadzonych kontroli obiektów i gospodarstw chowu i hodowli ryb,
 - przygotowanie otoczenia prawnego, umożliwiającego inwestycje w zakresie racjonalizowania gospodarki wodą i poprawy jej jakości oraz dążenie do gospodarki neutralnej klimatycznie poprzez wprowadzanie modelu gospodarki o obiegu zamkniętym (priorytety w korzystaniu z wód powierzchniowych i podziemnych, zwrotność pobranych wód i warunki zwrotu, alternatywne)
 - niwelowanie występujących różnic proceduralnych w pracy poszczególnych ośrodków administracyjnych mających wpływ na rozwój akwakultury (RDOS, Zarządy Zlewni PG WP),

IDENTYFIKACJA POTRZEB

Zbieranie danych rybackich

- monitorowanie wielkości strat powodowanych przez gatunki rybożerne i chronione oraz opracowanie metodologii określania wysokości rekompensat za te straty; opracowanie jednolitej metodologii szacowania szkód w rybołówstwie i akwakulturze,
- przeprowadzenie analizy aktów prawnych, pod kątem zdiagnozowania barier prawnych utrudniających procesy inwestycyjne w akwakulturze
- konieczność przeprowadzenia badań z zakresu rynku produktów akwakultury (wielkość rynku, analiza popytu, preferencje klientów, odbiór społeczny akwakultury),
- przeprowadzenie badań z zakresu zmapowania i inwentaryzacji terenów przeznaczonych pod rozwój akwakultury,
- prowadzenie badań wdrożeniowych z zakresu oddziaływania chowu i hodowli ryb na ekosystem,
- rozpoczęcie badań i pozyskiwanie danych nad udziałem akwakultury w produkcji materiału zarybieniowego (akwakultura zachowawcza)
- rozpoczęcie badań i zbieranie informacji nt. chorób ryb i stosowanych metod leczenia oraz zapobiegania chorobom ryb
- zakup środków technicznych służących do monitoringu i zbierania danych z zakresu chowu i hodowli ryb,
- poprawa współpracy pomiędzy hodowcami a jednostkami naukowo-badawczymi i administracją w zakresie pozyskiwania danych,
- zwiększenie udziału cyfryzacji w procesie pozyskiwania danych
- wprowadzenie narzędzi w celu poprawy efektywności egzekwowania realizacji obowiązków sprawozdawczych z zakresu statystyki publicznej,
- zapewnienie środków finansowych na wzmocnienie potencjału jednostki naukowo-badawczej zajmującej się branżą akwakultury,

Liczmy na Państwa pomoc

Dziękuję za uwagę